

SHAXSLARARO MUNOSAT TURLARI VA PSIXOLOGIK ASOSLARI

Azimova Madina

FarDu magistratura boa ish yuritish. T.:2014. nazariyasi va metodikasi

(Boshlangitish. T.:201-kurs magistranti

B.Qurbonova

Ilmiy rahbar Filologiya fanlar nomzodi dotsent

Anotatsiya: *Shaxslararo munosabatlar muloqotga asoslanadi. Aloqa tuzilishi uchta o'zaro bog'langan tomonlardan iborat: muloqotning perseptual tomoni; muloqotning kommunikativ tomoni; muloqotning interaktiv tomoni. Bir qator asosiy aloqa funktsiyalari. Muloqotning axborot funktsiyasi axborotni qabul qilish va uzatishdan iborat. Muloqotning kontakt funktsiyasi aloqani o'rnatishni o'z ichiga oladi. Muloqotning interaktiv funktsiyasi nafaqat odamlar o'rtasida ma'lumot uzatish va ularning o'zaro ta'sirini, balki boshqa odamlarga ma'lum bir ta'sirni ham o'z ichiga oladi. Muloqotning rag'batlantiruvchi funktsiyasi faoliyatni rag'batlantirish vazifasini bajaradi. Muloqotning muvofiqlashtirish funktsiyasi aloqa ishtirokchilarining harakatlarini muvofiqlashtirishni o'z ichiga oladi. Muloqot funktsiyasi sifatida tushunish nafaqat axborotni idrok etishni, balki uni ongli ravishda tahlil qilishni ham o'z ichiga oladi. Muloqotning amotiv funktsiyasi suhbatdoshning hissiy reaksiyalarini rag'batlantirish usuli sifatida ishlaydi; umuman olganda, his-tuyg'ular almashinuvi vazifasini bajaradi. Muloqot funktsiyasi sifatida munosabatlarni o'rnatish muayyan vaziyatda o'zining ijtimoiy mavqeini va ijtimoiy rolini aniqlashni o'z ichiga oladi. Muloqotning manipulyatsiya funktsiyasi raqibning o'z ehtiyojlarini qondirish uchun munosabatini o'zgartirish vositasi sifatida ishlaydi. Muloqotning asosiy turlari og'zaki muloqot. Og'zaki muloqotda, siz bilganingizdek, asosiy rol bayonotlarga, ya'ni nutqqa tegishli. Shunday qilib, bu turdagi aloqa ishora tizimlari yordamida amalga oshiriladi. Og'zaki bo'lmagan muloqot. Ushbu turdagi aloqa imo-ishora tizimlari yordamida ham amalga oshiriladi, bu erda turli xil imo-ishoralar, yuz ifodalari va boshqalar mavjud..*

Kalit soaro: *muKontakt,ratsional,shahsiy,hamkorlik,do'stlik,obektiv,subektiv muloqot, vertikal, konyuktiv,ijtimoiy masofa,do muloqotning interaktiv tomoni. Bir qator asosiahs psixologiyasi,jamoatchilik.*

KIRISH

Shaxslararo munosabatlar - bu shaxslar o'rtasida shakllanadigan munosabatlar. Ular ko'pincha his-tuyg'ularni boshdan kechirish bilan birga keladi, insonning ichki dunyosini ifodalaydi. Shaxslararo munosabatlar quyidagi turlarga bo'linadi:

1)rasmiy va norasmiy; 2) biznes va shaxsiy; 3) ratsional va hissiy; 4) tobe va paritet. rasmiy asosda vujudga keladigan va nizomlar, farmonlar, farmoyishlar, qonunlar bilan tartibga solinadigan munosabatlar deb ataladi. Bu qonuniy asosga ega bo'lgan

munosabatlardir. Odamlar bunday munosabatlarga bir-birlarini shaxsiy yoqtirishlari yoki yoqtirmasliklari uchun emas, balki mavqeidan kelib chiqadilar. Norasmiy munosabatlar odamlar o'rtasidagi shaxsiy munosabatlar asosida shakllanadi va hech qanday rasmiy doirada cheklanmaydi. Biznes munosabatlar odamlarning birgalikda ishlashi natijasida yuzaga keladi. Ular tashkilot a'zolari, ishlab chiqarish jamoasi o'rtasida majburiyatlarni taqsimlashga asoslangan xizmat munosabatlari bo'lishi mumkin.

Shaxsiy munosabatlar - bu odamlar o'rtasidagi ularning birgalikdagi faoliyatidan tashqari rivojlanadigan munosabatlar. Siz hamkasbingizni hurmat qilishingiz yoki hurmat qilmasligingiz, unga hamdardlik yoki antipatiya his qilishingiz, u bilan do'st bo'lishingiz yoki dushmanlik qilishingiz mumkin. Shuning uchun shaxsiy munosabatlarning asosini odamlarning bir-biriga nisbatan his-tuyg'ulari tashkil qiladi. Shuning uchun shaxsiy munosabatlar sub'ektivdir. Tanishlik, do'stlik, do'stlik va yaqin munosabatlar munosabatlarini taqsimlang. Tanishuv- bu shunday munosabatlar, agar biz odamlarni ism-sharifi bilan bilsak, ular bilan yuzaki aloqa qilishimiz, ular bilan gaplashishimiz mumkin. Hamkorlik- bu ko'pchilik bilan umumiy manfaatlar, kompaniyalarda bo'sh vaqtlarini o'tkazish uchun qarashlar asosida rivojlanadigan yaqinroq ijobiy va teng huquqli munosabatlar. Do'stlik- bu ishonch, mehr, umumiy manfaatlarga asoslangan odamlar bilan yanada yaqinroq tanlangan munosabatlar. yaqin munosabatlar shaxsiy munosabatlarning bir turidir. Intim munosabatlar - bu eng yaqin odam boshqa odamga ishonadigan munosabatlar. Bu munosabatlar yaqinlik, samimiylilik, bir-biriga mehr-muhabbat bilan ajralib turadi.

Ratsional munosabatlar - aql va hisob-kitobga asoslangan munosabatlar bo'lib, ular o'rnatilayotgan munosabatlardan kutilayotgan yoki real foydalar asosida quriladi. hissiy munosabatlar, aksincha, bir-birining hissiy idrokiga asoslanadi, ko'pincha shaxs haqidagi ob'ektiv ma'lumotlarni hisobga olmaydi. Shuning uchun ratsional va hissiy munosabatlar ko'pincha bir-biriga mos kelmaydi. Shunday qilib, siz odamni yoqtirmasligingiz mumkin, lekin umumiy maqsad yoki shaxsiy manfaat uchun u bilan oqilona munosabatda bo'lishingiz mumkin. bo'ysunuvchi munosabatlar - bu rahbarlik va bo'ysunish munosabatlari, ya'ni ba'zi odamlar boshqalarga qaraganda yuqori maqomga (lavozimga) va ko'proq huquqlarga ega bo'lgan tengsiz munosabatlardir. Bu rahbar va unga bo'ysunuvchilar o'rtasidagi munosabatlar. Bundan farqli o'laroq paritet munosabatlar odamlar o'rtasidagi tenglikni anglatadi. Bunday odamlar bir-biriga bo'ysunmaydilar va mustaqil shaxslar sifatida harakat qilishadi.

Shaxslararo munosabatlar ob'ektiv ravishda tajribali, turli darajada odamlar o'rtasidagi idrok etilgan munosabatlardir. Ular o'zaro aloqada bo'lgan odamlarning turli xil hissiy holatlariga asoslanadi. Ishbilarmonlik (instrumental) munosabatlardan farqli o'laroq, rasmiy ravishda qat'iy va erkin bo'lishi mumkin, shaxslararo munosabatlar ba'zan ularning hissiy mazmunini ta'kidlab, ekspressiv deb ataladi. Ishbilarmonlik va shaxslararo munosabatlar munosabatlari ilmiy nuqtai nazardan yaxshi rivojlanmagan. Shaxslararo munosabatlar uchta elementni o'z ichiga oladi - kognitiv (gnostik, axborot), affektiv va xulq-

atvor (amaliy, tartibga solish). Kognitiv element shaxslararo munosabatlarda nimani yoqtirishi yoki yoqtirmasligini bilishni o'z ichiga oladi. Affektiv jihat odamlarning ular o'rtasidagi munosabatlar haqidagi turli xil hissiy tajribalarida o'z ifodasini topadi. Hissiy komponent odatda etakchi hisoblanadi. "Bular, birinchi navbatda, ijobiy va salbiy hissiy holatlar, ziddiyatli holatlar (shaxs ichidagi, shaxslararo), hissiy sezgirlik, o'zidan, sherikdan, ishdan qoniqish va boshqalar."

Shaxslararo munosabatlarning hissiy mazmuni (ba'zan valentlik deb ataladi) ikki qarama-qarshi yo'nalishda o'zgaradi: kon'yunktiv (ijobiy, birlashtiruvchi) dan befarq (neytral) va dis'yunktiv (salbiy, ajratuvchi) va aksincha. Shaxslararo munosabatlarning namoyon bo'lish variantlari juda katta. Konyunktiv his-tuyg'ular ijobiy his-tuyg'ular va holatlarning turli shakllarida namoyon bo'ladi, ularning namoyishi yaqinlashish va birgalikdagi faoliyatga tayyorligini ko'rsatadi. Befarq his-tuyg'ular sherikga nisbatan neytral munosabatning namoyon bo'lishini ko'rsatadi. Bu befarqlik, befarqlik, befarqlik va boshqalarni o'z ichiga oladi Disjunktiv his-tuyg'ular turli xil salbiy his-tuyg'ularning namoyon bo'lishida va sherik tomonidan yanada yaqinlashish va muloqotga tayyor emaslik sifatida qaraladigan davlatda ifodalanadi. Ba'zi hollarda shaxslararo munosabatlarning hissiy mazmuni ikki tomonlama (qarama-qarshilik) bo'lishi mumkin. Vakillari shaxslararo aloqalarga kirishadigan guruhlariga xos bo'lgan shakl va usullarda his-tuyg'ular va his-tuyg'ularning odatiy namoyon bo'lishi, bir tomondan, muloqotda bo'lganlarning o'zaro tushunishiga yordam berishi mumkin, ikkinchi tomondan, o'zaro ta'sirga to'sqinlik qilishi mumkin (masalan, agar muloqot qiluvchilar turli etnik, kasbiy, ijtimoiy va boshqa guruhlariga mansub bo'lsa va turli og'zaki bo'lmagan muloqot vositalaridan foydalansa).

XULOSA

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, Shaxslararo munosabatlarning xulq-atvor komponenti aniq harakatlarda amalga oshiriladi. Agar sheriklardan biri boshqasini yoqtirsa, xatti-harakatlar do'stona bo'lib, yordam berishga va samarali hamkorlikka qaratilgan. Agar ob'ekt yoqimli bo'lmasa, u holda muloqotning interaktiv tomoni qiyin bo'ladi. Ushbu xulq-atvor qutblari o'rtasida juda ko'p miqdordagi o'zaro ta'sir shakllari mavjud bo'lib, ularning amalga oshirilishi kommunikantlar mansub bo'lgan guruhlarining ijtimoiy-madaniy me'yorlari bilan belgilanadi. Shaxslararo munosabatlar "vertikal" (rahbar va bo'ysunuvchilar o'rtasida va aksincha) va "gorizontal" (bir xil maqomni egallagan shaxslar o'rtasida) bo'ylab quriladi. Shaxslararo aloqalarning emotsional ko'rinishlari kommunikantlar mansub bo'lgan guruhlarining ijtimoiy-madaniy me'yorlari va bu me'yorlar doirasida o'zgarib turadigan individual farqlar bilan belgilanadi. Shaxslararo munosabatlar hukmronlik - tenglik - bo'ysunish va qaramlik-mustaqillik pozitsiyalaridan shakllanishi mumkin. Ijtimoiy masofa rasmiy va shaxslararo munosabatlarning bunday kombinatsiyasini nazarda tutadi, bu aloqada bo'lganlarning yaqinligini, ular tegishli bo'lgan jamoalarning ijtimoiy-madaniy me'yorlariga mos kelishini belgilaydi. Ijtimoiy masofa shaxslararo munosabatlarni o'rnatishda munosabatlarning etarli darajada kengligi va chuqurligini saqlashga imkon beradi. Uning buzilishi dastlab disjunktiv shaxslararo munosabatlarga

(hokimiyat munosabatlarida 52% gacha, teng maqomli munosabatlarda 33% gacha), keyin esa nizolarga olib keladi. Psixologik masofa aloqa sheriklari (do'stona, o'rtoqlik, do'stona, ishonchli) o'rtasidagi shaxslararo munosabatlarning yaqinlikka asoslanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Tadabiyotlar nida nutq madaniyatini shakllantirish masalalari Toshkent. mmadaniyatini shakll
2. Ona tili- davlat tili. Toshkent Toshkent.004 80 b
3. A. Avloniy Turkiy guliston yoxud axloq tdavlat tili. Toshkent Toshkent.004 80 bharakatlarda amalga oshiriladi. Agar sheriklardan biri boshqasini yoqtirsa, xatti-harakatlar do'stona bo'lib Toshkent.004 80 bharakatULLARlton